

3 ВЫСОКИХ ПАЗИЦЫЙ

ПЛЕНУМ СЮЗА КАНПАЗІТАРАЎ БССР

Сучасная эстрадна і джазавая музыка атрымала ў нашай краіне за апошні час шырокае распаўсюджанне. Да яе дцягнуцца, яе хочаць слухаць, асабліва моладзь. Яшчэ некалькі гадоў назад уся мастацтва музыка лічылася «чужаю», «агрэсіўнаю», «агрэсіўнаю» чалавека. Цяпер становіцца звычайнаю часткаю нашага жыцця. Мы прызнаем джаз добрай, высокамастацкай, але змагаемся супраць буржуазнага, камерыйнага джаза і яго ўпадніжка ўплыў на маладых людзей.

Але калі мы хочам, каб славенская моладзь не захапілася вонька прывабнымі, пустымі, экзатычнымі песнямі і зарубіжнымі кампазітарамі і да іх рытмічна, «рытмічна», «шпітанам» заходзіла джаз, — дык трэба старацца і шырока прапагандаваць сваю сапраўдную эстрадную музыку. Беларускія кампазітары аддаюць мала увагі гэтай жанры, забываючы пра такі важны ўчастак творчай працы. Восем чаму правядзенне пленума Саюза кампазітараў БССР прысвечана масавай песні і эстраднай музыцы, з'явілася цэлыя падзеі ў культурным жыцці рэспублікі. Арганізаваныя тры адкрытыя канцэрты і творчая дыскусія, што пачалася ўслед за імі, далі

магчымае высветліць стан справы з музычнай эстрадай у Беларусі і наміраць шляхі іх паліпшэння.

У ГАЛІНЕ эстраднай музыкі пануе поўная стыхія, як кажуць, робяць хто на што здолны. Стыхія пануе ў стварэнні эстрадных твораў, іх выкананні і крытычны ацэнцы. На гэта звярнула ўвагу ўдзельніца пленума музыканта Т. Шчарбакова. Творы часта суб'ектыўныя, зыходзячы з чыста суб'ектыўных густаў. Сапраўдных жа эстэтычных крытэрыяў у ацэнцы твораў для эстрады з пункту погляду іх майстэрства, ідэйнага зместу — да гэтага часу не існавала.

У нас быць тэрмін «легкая музыка» (тое ж, што эстрадна), працягваю Т. Шчарбакова, але гэтыя словы зусім не гавораць пра нейкі алегчыны амест музыкальнага твора і гранічна бытую яго мелодыю. Легкая музыка — легкая па ўспрыманню, даступная шырокім масам, але яна павінна быць сапраўдным мастацтвам. Яна рэвалюцыя па адных і тых жа эстэтычных законах, як і іншыя віды музыкі, адлюстроўвае свей сацыяльна чалавека, багатае нашай рэальнасцю.

Але з прычыны доўгай адсутнасці належнага кантролю за эстраднай музычнай, сказала маскоўскай музыканта Р. Глезер, у радзіператрады праікала ды і плер яшчэ, бывае, праікала я-мала пошлых, таных песенек, маладзільнай мяншанай прыркі, маладзільнага карыкатурнай на жыццё і быт нашых сучаснікаў.

За ружбом шырока «квітнее» музыка «страчанага накалення». З данамога вострых джазавых рытмаў, у першы танцавальнай істраўнай моладзюў «эста-з» Нам не на дарозе з «зала-той моладзюў» Захаду, заўважыла Р. Глезер, наша эстраднае музыканае мастацтва павінна будавацца на здаровай эстэтычнай аснове. Таму было б памылкова аддзяляць грамадскую прыркі ад легкай эстраднай музыкі. Дастанько пры-радаць, што на канцэртах пленуму праўлення Саюза кампазітараў РСФСР, прысвечанага песні і музычнай эстрадзе (ён адбыўся ў нашым летніку года), дзе прысутнічала шмат аматараў джаза, найбольш поспехам у глядзельнай зале карыстаўся «Бухенвальд-скі набат» Мурадалі, а не ўзоры

джазавай музыкі. Гэта гаворыць пра многае!

Як патрытычны, так і лірычныя песні павінны быць прысвечаны высокім ідэям і глыбокім думкам і тады яны абавязкова дойдзю да сэрца слухачоў.

У гады культу асобы параднась, афіцыйнась нанеслі песеннай творчасці значную шкоду. Было створана вялікая песня пуставажных, рытарычна хвалебных. Зараз жанр масавай і эстраднай песні якаясь змяняецца. На гэта ўказвалі ў сваіх выступленнях удзельнікі пленума Р. Глезер, Б. Цярэньёў (Масква), К. Сцепа-нчык, І. Кузнячоў і іншыя. Яны высказа адгукі аб пачутых у канцэртах харавых песнях молад-дзя беларускага кампазітара І. Лучына, у прыватнасці та-іх, як «Ен нарадзіўся вясной» і «Бадада пра салдацкае сэрца», і якіх аўтар адышоў ад стандартнай канцэртнай формы і дамогся шырокага распаўсюду мелодыі, вялікага патрытычнага тунчання і глыбокай паўчужы.

Агульнае адабрэнне па пленуме атрыкала лірычная эстрадная песня Ю. Семіянкі — «Над Шняй». У нас дыскусія станаўча была адзінае таксама патрытычна і лірычнай песні А. Вагатырова, М. Шнейдэрмана, Ю. Бялязюкага.

ВЕРНА СЛУЖЫЦЬ ЛЮДЗЯМ

ЗВАРОТ УДЗЕЛЬНІКАЎ РЭСПУБЛІКАНСКАЙ НАРАДЫ КІНАМЕХАНІКАЎ ДА УСІХ КІНАМЕХАНІКАЎ І МАТАРЫСТАЎ СЕЛЬСКАЙ МЯСЦОВАСЦІ

Дарагі таварышы!

Вялікі Ленін гаварыў, што з усіх мастацтваў для нас важнейшым з'яўляецца кіно. У гэтых словах ільча — вялікая праўда. На самай справе, па сіле ўздзеяння на паўчы і розум людзей і па ахвоту найш-райшых мас нішто не можа зрывацца з кінамастацтвам. Яно праікае ў самыя аддаленыя раёны і сёлы.

Камуністычная партыя і Саветы ўрад праўляюць пастаянна клопаты аб развіцці гэтага мастацтва, як магутага сродку камуністычнага выхавання працоўных. З кожным годам павялічваецца колькасць выпус-каемых на экраны фільмаў. Расце сетка кінаапарату і кінаастановак, павялічваецца іх тэхнічнае аснашчэнне. Цяпер у рэспубліцы налічваецца больш 1.800 сельскіх стаяцярных кінаастановак і 1.858 кінаперасоак. Шматлікія калектывы кінасеткі і кінапракату, арганізуючы паказ насельніцтву карцін, уносяць свой ўклад у агульную справу барацьбы за пабудову камунізму ў нашай краіне.

Вялікія задачы перад кінароботнікамі пастаўлены ў пятым годзе сямі-годкі. Дзяржаўная кінасетка рэспублікі павінна абслужыць 114,6 мілья-на гледачоў і даць у бюджэт дзяржавы звыш 23 мільёнаў рублёў, або на 2,5 мільёна рублёў больш, чым у 1962 годзе.

Ці можам мы справіцца з такой задачай? Так, можам. Для гэтага патрабуецца перш за ўсё, каб кожны з нас дабраасумлена працаваў, дараўны высокім гонарам кінамеханіка, аддаваў усе свае сілы, веды і вопыт справе далейшага расшырэння кінаабслугоўвання насельніцтва.

У кінасетцы рэспублікі ёсць свае мажы, ёсць на каго раўняцца, ёсць з каго браць прыклад. Звыш 600 кінамеханікам і матарыстам прысвоена ганаровае званне ўдараўніка камуністычнай працы. Сярод іх І. Казлякоўскі, В. Шаўчук, С. Субоціна, В. Карнаван, В. Даўганюк, Н. Лазоўскі, Ф. Лагіновіч, Н. Стараўітаў, Л. Шалыгін і многія іншыя. Сотні кінамеханікаў занесены ў Кнігу гонару і ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі Міністэрства культуры і Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры. Гэта самадданыя людзі. Яны з любоўю і беражліва адносяцца да тэхнікі, хваляюць за дараўны ўча-стак, улічваючы забаранены і пажаданы працоўных, стараюцца пра-цаваць у поўную меру сіл і магчымасцей. Гонар ім і слава!

На жаль, сям-там у нас справы абстаць яшчэ недавальныя. Некаторыя кінамеханікі і ма-тарысты працуюць абыякава, не выкарыстоўваюць наяўных магчымасцей і не вынаюць устано-ўленых планаў па абслугоўванню насельніцтва. Нам негата далай імірчыцца з такім становішчам.

Мы заклікаем вас, дарагі таварышы, актывна ўключыцца ў сацыялістычнае саборніцтва за вы-датны плакн 1963 года кожнай кінаастановай, за шырокае выкарыстанне кіно ў прапагандзе наву-кі і перадавога вопыту ў вытворчасці.

Расшыраць экраны, вядзіце прапаганду деп-шых кінафільмаў, маіце ў кожным населеным пункце не менш 3—4 экранных шчытоў, не да-пускайце ніякага выпадку затрымкі кінафіль-маў і зрываў кінасеансаў, строга захоўвайце гра-фік кінапаказу і маршруты кінаперасоак.

У нашай высокароднай рабоце мы зусьдм знойдзем гарачую падтрымку з боку шырокай грамадскай, партыйных, камсамоўскіх і пра-фсаюзных арганізацый, а таксама кінарэагентаў і аматараў сацыяльнага кінамастацтва.

Давайце зможам пад сваіх пастаянных кантроль выкананне нашых сацыялістычных абавязаль-стваў. Кожны месяц будзем падводзіць вынікі саборніцтва, па-таварыску дапамагаць адста-ножы, выхоўваць перадаўнікаў. Добраасумлена слу-жыць людзям, несці ім святло ведаў — справа наш-шага гонару.

За работу, таварышы кінамеханікі і матарысты!

ШЫРОКІ ШЛЯХ і абходныя сцежкі

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

з'яўляецца, паказвае сваё сучаснасці ў яго разнабо-ковай дэінасьці, жыцці, барацьбе, працы, раскідчы яго багаты духоўны свет. Новая Праграма КПСС, ве-лічная праграма рэзурнутага будаўніцтва камунізму, з усёй яскасцю акрэслівае і задачы сацыяльнай літаратуры.

Наша сённяшняе новае пакаленне не дэруе пі-сьменніку, які быў удзельнікам Вялікай Айчыннай вай-ны і не напісаў аб ёй ні слова, гэтак жа як наступ-ныя пакаленні не дэруюць пісьменнікам, што жылі ў наш бурны, з кіпучымі падзеямі час, калі яны ні-чога не скажучы ў сваёй творчасці аб гэтым часе.

Між тым у нашым літаратурным асродку існуе не-пачуццё, у першую чаргу, ад асобных моладзых лі-таратараў, такую, прыкладна, размову. Новыя рысы ў характары чалавека, калектыву, працоўны падзі, саборніцтва, брыгады камуністычнай працы? Гэта інакш, некалькі, сумна, пра гэта мы штодзень чытаем у газетах, чым па радыё. Патрэбна нешта новае, незвычайнае. Яны забываюць або не хочюць зразумець, што ў гэтым, здавалася б, звычайным, будзённым — невынарпальна крыніца матэрыялу для творчасці.

Развіццё беларускага раману і беларускай прозы на-агулам спынілася ў пачатку 30-х гадоў, калі пачаў уз-мацняцца культ асобы Сталіна. Пакінем на сумленні аўтара, што ён «не заўважыў» такіх твораў, што з'я-віліся ў трыццаціх гадах, як раман «Праг гадзі» П. Галавача, «Будучыня» Э. Самуіленкі і некаторых іншых, а апавесць «Дрыгва» Я. Коласа, раман «Мя-дзведзічы К. Крапівы, «На чырных лядах» М. Лынькова, «Вязьмо» М. Зарэцкага ўзду і пе-рэнёс за трыццаці гадоў у дваццаціы. Ідэю і яго завастраснасць раману К. Чорнага «Траўце пака-ленне» і «Бацькашчына» крытык проста атамаляе на «элементарна спрощанага сацыялізму».

Адраджэнне беларускага раману пачалося, на думку В. Каваленкі, у першай палове 50-х гадоў — апавесць Я. Брыля «На Быстрыцы». Тое, што да гэ-тага Я. Колас завяршыў працу над апошняй часткай вядомай палескай трылогіі «На роставі», што вы-йшла з друку першае кіна-эпалаў М. Лынь-кова «Вакномыя дні», гісторыка-рэвалюцыйны ра-ман П. Пестрака «Сустраенне на барыкадах», ра-ман «Глыбокая плынь» І. Шамякіна, «Згуртава-насць» М. Ткачова, «У агні» І. Гурскага, крытыка не цікавіць. Ён спыняецца на разглядзе раману М. Па-слаўдовіча «Святло над Ліпкамі» і І. Шамякіна «У добры час». Але як спыняецца?

«Пытанне — ці лепей даваць больш на працэдні, ці лепей укладваць больш сродку ў калгасную га-спадару, — піша ён аб рамане М. Паслядовіча, — надумана і па гэтай прычыне яно не магло стаць арганічным ідэіным цэнтрам твора. Сёння ўсім зразумела (падрэслена мной. — Т. Х.) што патрэ-ба і тое і другое. Вядома, сёння зразумела, а ў той перыяд калгаснага будаўніцтва, аб лым піша у ра-мане М. Паслядовіч, і такое пытанне мела грамадскую важнасць.

«Агульным у рамане, — падагульняе крытык на-ротную размову аб рамане І. Шамякіна «У добры час», — аказалася саборніцтва старэйшых калгас-на Васілія Лазавічкі, але гэтае саборніцтва не мае пад сабой дастаткова жыццёвай асновы. Паспелі абодух калгасу перабольшаны». Цікава, адкуль гэта ведае крытык? Ён можа і не ведае, але яму трэба знорок звесці сутнасць праблем, узятых у рама-нах, да прымытчы, каб адмахнуцца ад іх.

Чаму ж яго ўвагу звярнула імяна апавесць Я. Брыля «На Быстрыцы»? У артыкуле «Чалавек працы ў беларускай прозе» (часопіс «Маладосць» № 12, 1962 г.) В. Каваленка піша аб гэтай апавесці:

«Герой апавесці Я. Брыля «На Быстрыцы» напру-жана думае аб наваколнім жыцці, аб сваім мес-цы ў ім, шукаючы найбольш дзейснай сродкі ра-барцьбы за новае. Праўда, яны не паказаны непас-рэдна ў працы, але іх спрычкі настолькі талковыя, што вершы ў паспяховае здзяйснення добрых на-мераў».

Адуцшы хісткасць такога сцярдэжання, бо ўсім вядо-ма, што чалавечы характар у мастацкім творы праўляецца не толькі ў словах, думках, паўчужы і добрых намерах, а і ва ўчытку, у дзеянні таго ці іншага героя, крытык у артыкуле ў «Полымі» «па-праўляе» фармулёўку:

«Крытыка грамадскай няўвагі да калгаснага жы-цця і іншых недахопаў, выказаная ў апавесці «На Бы-стрыцы» прэма, вуснамі герояў, амаль вычэрпвае

новы змест твора. Толькі тады намер герояў пра-ехацца па радз Быстрыцы можна вызначыць як уседанне імі неабходнасці лепш пачуць сучас-нае жыццё. Усё астатняе ў апавесці мала звязана з новым грамадскім светаадчуваннем».

Значыць, апавесць «На Быстрыцы» заслугоўвае увагі таму, што ў ёй ёсць «крытыка грамадскай няў-вагі да калгаснага жыцця і іншых недахопаў». Калі б крытыку ўважліва чытаў іншы творы з жыцця калгас-най вёскі, ён бачыў бы ў гэтых апавесці, што і там крытыкуецца многія і многія недахопы. Я павяжаю талент Я. Брыля, яго творчасць, павяжаю і а-повесць «На Быстрыцы» за нестраваць, пэтыч-насць, але дцягнуць яе за вушы ў размову пра бе-ларускі раман — па меншай меры, несур'ёзна.

«1957—1960 гады, — піша далей у артыкуле В. Ка-валенка, — далі мала раману». Чаму «1957 год»? Ці не прасцей было б сказаць: у другой палове п'яцідзятых гадоў, але тады трэба было б сказаць, што якая ў другой палове 50-х гадоў адзі-на павяліліся раманамі: «Крыніцы» І. Шамякіна, «За годам год» і «Вясенні ліўні» Ул. Карпава, «Калі злі-ваецца рэкі» П. Броўкі, «Святанне» А. Чарнышэвіча, «Над Нёманам» Ул. Дадзімава — столькі раману, колькі ніколі не павулялася за такі пражмак часу ў гісторыі беларускай літаратуры.

Усё гэтыя творы, за выключэннем «Святанна» А. Чарнышэвіча, напісаны на матэрыяле паслява-йнага жыцця беларускага народа, яны (ды і раман А. Чарнышэвіча) выйшлі ў ўсеагульную арыну, нека-торы перакладзены не толькі на рускую, а і на мо-вы іншых братніх народаў, выданыя ў краінах на-роднай дэмакратыі. Ну і трэба было б аб'ектыўнаму крытыку, шыра заклочанаму развіццём роднай лі-таратуры, разабрацца, што добрае, карыснае ў гэ-тых раманнах, а што благое, слабае.

Але крытыку няма часу. З усіх твораў ён прызнае адзіна раман І. Шамякіна «Крыніцы» і то, бадай, таму, што ў ім выведзены вобраз Бародкі «як увасалебленне культаўскіх тэндэнцый у грамадстве». Аднам абза-цам ён «распраўляецца» з абодвума раманамі «Калі зліваецца рэкі» і «Даль палівава, замоўчае «Над Нёманам» Ул. Дадзімава і «Святанне» А. Чар-нышэвіча, імянецца паддэсіць нейкую тэарэтычную ба-зу пад той факт, што буйнейшыя творы ў беларус-кай прозе апошніх год — у прыватнасці, раман «За-сценак Маланюка» А. Чарнышэвіча, «На парозе бу-дучыні» М. Лобана, «Людзі на балоце» І. Мележа — зваротны тэматыка ў мінулае. Дарчы, «Засценак Маланюка» і «На парозе будучыні» — гэта першыя часткі зэдуманых пісьменнікамі раману і аб іх, як аб цэласных творах, негата гаварыць.

З твораў аб Вялікай Айчыннай вайне В. Кавален-ка лічыць вартымі увагі апавесці І. Шамякіна «Агонь і сьнег», апавесці В. Быкава і раман А. Адамовіча «Вай-на пад стэхам».

Не будзем спрачацца, як лепш паказваць гэраз з ваяцкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне — ці з ваяцкай шчыльнай акова, ці з наэралічнага пункта час-ці, алування, арміі, калі ідэя шырока поле бою, на якім пераплатваецца іс не толькі асобных люд-дзяў, але і народаў, вырашаюцца будучыня чала-вечая. Натуральна, пісьменнік сам выбірае, зыходзі-і паказу чалавека на вайне. Не, усім кодам разважан-ня В. Каваленка кажа: прызнаўляецца, не вылазе з акова, бо імяна ў акова вылазюцца душэўныя яка-сці чалавека і яго прыроднае істнасці.

Каб даць уяўленне чытачу аб тым, што панісана ў гэтым артыкуле крытыка, трэба было б прыводзіць з яго цытаты адна за адной.

Але мяне ў дадзеным выпадку цікавіць іншае. Куды ж так спыняецца крытык у сваіх развагах? Вось ён выдзі за нейкі эталон два другарадных апавядан-ня А. Кулакоўскага і Я. Брыля, аддаў данину пахвалы групе моладзых празаікаў і — загаварыў з вышын-нае сусветнага маштабу.

«Вельмі вялікае месца ў мастацкай сістэме суч-аснага сусветнага раману займае роля п'яццадэма-га», — піша В. Каваленка. І далей: «Мы не можам

прывесці «нову» традыцыю раману Джойса, Пру-ста, Кафкі за асноўны кірунак сучаснай прозы. Ад-нак асобна дасягненні гэтай школы павінны выка-рыстоўвацца нашай літаратурай, якая валодае самым перадавым метадам». Крытык свядома не уключае тут слоў «метада сацыялістычнага рэалізму», бо каб ён ужо іх уся пастаючае пытанне распылава б ушчыт.

«У беларускай прозе, як прозе моладой, асабліва патрэба эстэтычнай вышын, якая дасягаецца выка-рыстаннем усюго каштоўнага вопыту сусветнай ма-стацкай літаратуры». Крытыка не цікавіць, што ў су-светнай літаратуры ідзе неперырымима барацьба супрацьлеглых ідэалогій, што ёсць прагрэсіўная лі-таратура, перадавым атрадам якой з'яўляецца літа-ратура сацыяльна і імперыялізму. У каго ж пера-ймаць, у каго вычужаць?

Артыкул В. Каваленкі — гэта даклад, прачытаны ім у мінулым годзе ў Саюзе пісьменнікаў на сумесным сходзе сьведчых крытыкі і прозы. У час абмеркавання даклада другі моладзі крытык—А. Асквіц павуў размову аб тым, што вольна, на Захадзе цяпер шмат гавораць аб разбурэнні формы раману. І пай-шло: ці трэба неогул авалодаць формай, майстэр-ствам раману, калі ў гэтага жанра няма будучыні?

Каб не займаць лішняе месца ў газеце, я пераю-чытачам узяць № 1 часопіса «Іностранна літэрату-ра» за гэты год і пазнаміцца з фрагментамі з твора-раў самых модных сёння ў французскай буржуазнай літаратуры так вядомых неаааністаў і з цікавым ар-тыкулам С. Вельюскага аб сутнасці і накіраванасці гэтай літэратуры.

Прыхільны мэдрнізму ў сацыяльнай літаратуры, як і абстрактнасці ў вышынным мастацтве, прыслу-хоўваюцца да «моднага і модна» Захаду, не жадаю-чы ведаць, што ў нас ёсць і выдатныя традыцыі і не-малыя сённяшняе здбыткі.

Выкрыўшы культ асобы Сталіна, які, бяспрэчна, паклаў шкоды адбят і на развіццё сацыяльнай лі-таратуры, ліквідуючы вынікі культуры, партыя гаворыць пісьменнікам: смела выкрываць усё шкоднае ў літэратуры, бунтуе недахопы, там жа часам, заўважы-точы ў чалавечай душы і, пачынаючы з часам, заўважы-мава навал пачы, а і тое, што тут жа, побач, пады-маецца прыгожы, светлы будынак. Хто паставіў яго? Будуючы, яны ўклалі ў гэты будынак усё сваё умель-ства, душу і сэрца. Дык хіба не павінны яны таго, каб усплавіць і ўзавлічыць іх высокародныя справы, думі-парыванні?

Сустрача кіраўнікоў партыі і ўрада з дзеячамі літаратуры і мастацтва, што адбылася гэтым днём у Маскве, прамова таварыша М. С. Хру-шова «Высокая ідэінасць і мастацкае майстэр-ства — вялікая сіла сацыяльнай літаратуры і мастацтва» ўнеслі поўную яскасць у нашы спрычкі аб кірунках развіцця літаратуры, аб месцы і ролі пісьменніка ў сённяшнім жыцці, аб адносінах да спадчыні і трады-цыі, аб сутнасці наватарства, вынічлікі ясныя зада-чы і перспектывы літаратуры. Перад кожным саце-днім пісьменнікам — шырокі шлях да новых вялікіх творчых здзяйсненняў.

Ніхто не сумняваецца ў здольнасці і талена-вітасці сённяшняга пакалення моладзых беларускіх пісьменнікаў. Хацелася б па-таварыску пажадаць моладзі з іх, каб яны павяніш дыхалі тытуўным ды-мам рэдакцыйных кабінаў і калідораў, больш т-глыбей цікавіліся жыццём людзей, і ў ім чэрпалі не толькі тэмы, але і натхненне, каб яны лабыль ды-халі не толькі пахамі рамонку ў поці, але і пахамі свежай сталёвай стружкі, скажам, у цяхах трактар-нага завода ці завода аўтаматых ліній каб ведаць, як глыбока ў шахтах Салігорска залігае калійная соль, як пазне нафта, прывезеная з далёкага Пры-волжжа на Палеці нафтагітант.

Вядзенне жыцця, спраў, думак, імкненіяў сацыяльна чалавека, адчуванне велічы нашча часу падакна і найбольш прыдатныя формы ўвасалеблення кожнай задумі пісьменніка ў мастацкім творы.

Ніхто не сумняваецца ў здольнасці і талена-вітасці сённяшняга пакалення моладзых беларускіх пісьменнікаў. Хацелася б па-таварыску пажадаць моладзі з іх, каб яны павяніш дыхалі тытуўным ды-мам рэдакцыйных кабінаў і калідораў, больш т-глыбей цікавіліся жыццём людзей, і ў ім чэрпалі не толькі тэмы, але і натхненне, каб яны лабыль ды-халі не толькі пахамі рамонку ў поці, але і пахамі свежай сталёвай стружкі, скажам, у цяхах трактар-нага завода ці завода аўтаматых ліній каб ведаць, як глыбока ў шахтах Салігорска залігае калійная соль, як пазне нафта, прывезеная з далёкага Пры-волжжа на Палеці нафтагітант.

Вядзенне жыцця, спраў, думак, імкненіяў сацыяльна чалавека, адчуванне велічы нашча часу падакна і найбольш прыдатныя формы ўвасалеблення кожнай задумі пісьменніка ў мастацкім творы.

Пісьмо абмеркавана і прынята на рэспубліканскай нарадзе кінамеханікаў 6 сакавіка 1963 года.

НАРАДА СЕЛЬСКИХ КІНАМЕХАНІКАЎ

У Міністэрстве культуры БССР адбылася нарада сельскіх кінамеханікаў рэспублікі. З дакла-дам аб стане і мерах па павышэнню кінаабслуго-ўвання сельскага на-сельніцтва выступіў на-чальнік Галоўнага ўні-версальнага кінафікаці і кінапракату Міністэр-ства культуры БССР П. Жукоўскі. Галоўную ўвагу ён аддаў таму, што яшчэ перахаліваюцца ра-боце сельскага кінаме-ханіка. Дакаладчык, у прыватнасці, адзначыў, што многія з іх яшчэ фармадыя ставяцца да арганізацыі сеанса, ні-чога не робяць для па-лажвання шырокай ре-кламы фільма, не абале-раюцца ў сваёй рабоце на дапамогу грамад-скасці. Прамова звяр-нуў увагу ўдзельнікаў нарады і на тое, што да гэтага часу вельмі кел-ска пастаўлена справа паказу ў вёсцы даку-ментальных і навукова-папулярных сельскагас-падарчых фільмаў. Для яе ажыўлення з і сака-

віка па 31 мая ў рэ-спубліцы прапозіцца спецыяль, сельскагас-падарчых фільмаў.

Вопытам работы па-дадзеныя з прысутнымі перадавы кінамеханік Гродзенскага раёна Ул. Жэнка.

32 тысячы гледачоў пабылаха летас на се-ансах пастаўленых кі-намеханікам Гарадо-скага раёна І. Барбоса-вым. Выступуючы на нарадзе, ён паведамаў аб тым, што работнікі кінасеткі раёна абва-ляцкія селенгі галавы план выканана да пер-шага снежня.

На нарадзе выступілі таксама кінамеханік Л. Ракіці (Луніцкай раён), В. Даўганюк (Прагачоўскі раён), Ф. Чарвінскі (Чэрвеньскі раён), М. Шахрай (Сто-лінскі раён), Ул. Гру-дзіна (Польскі раён) і майстар кінарэагента пункта Столінскага раёна В. Сіўко.

З прамовай на нара-дзе выступіў міністр культуры БССР П. Ки-сільскі і сакратар ЦК ЛКСМБ А. Вацінкі.

«Нёман» смявае...

Хочацца паказаць проста вяс з гэ-тых трох фотаздымкаў. На першым з іх — настаўніца б школы горада Грод-на Ірына Місайлава. Дваццаці год кожнаму раўніц яна прывычна за-ходзіць у клас, кідае ўважлівы позір-на на сваіх малых і кажа ім: «Добры дзень, дзеці!» Першыя яе галава-ныя ходзячы ўжо ў дзесяты клас — цяпер гэта сэрвіліяныя чытаць пад-леткі з амаль дэспрымі прынёскамі і пэдагагічнаму выкладу і дэдуцкі і з мышынёй хвацілкамі касічак і хоць наўнаў, але амаль сапраўднай жаночай годасцю. А для Ірыны — яны тыя ж, ранейшыя, інакшліва перахаліны, якім яна аддала сваю першую любоў, ласку, добрае, шчы-рае і разузнае слова настаўніцы.

Сёння ў вяс класе сядзяць новыя дзеці. Здаецца, зусім наўнаў было тое мітусілае першае вярсана, калі гэтыя хлопчыкі і дзяўчыны ўпершы-ню пераступілі парог школы і селі за парты — першы раз у сваім ма-ленькім жыцці сур'ёзна, нібы ра-зуумеючы тое, што з сённяшняга дня пераначаваецца іх жыццё. Яны ўсе даўно асвоіліся тут, крышчуча па-стэлелі, навулічылі сак-так пісаць і

чытаць, пасябравалі, палюбілі свой клас, сваю школу, сваю настаўніцу. Ірына таксама і дома нават хвалюец-ца: «Як там гэты горад Толья? А што робіць зараз даве неразлучныя сяброўкі — Наташа і Людэ?»

А вось на здым-ку — Яўген Па-ніскі, вадзіцель так-сі. Моцныя, упэ-ўненыя рукі ляжаць на баранцы, піль-на глядзячы крыху прыжмуреныя во-чы. Яго «Волгу» можна заўсёды су-стрэць у розных кутках горада: талі, што спявае-ца на акавад, у та-этр, на спактыве, заўсёды радуе з-дэны агончыны таксі. І вадзіцель чучэ ўдзічае, шчырае: «Дзя-кую!» Можна, за-гэта моцней яшчэ маючы Яўген сваю прафесію, сваю шафрскую сабо-ту... Добрыя, спагад-лівыя, шчыльныя во-чы. Калі б, мусяць, і не было на гэ-тай жанчыне баль-нічнага халата, усё роўна, па вачах

гэтых, можна было б здагадацца, што Ліда Карнеева лепшыя лю-дзёй. Яна працуе медыцынскай сест-рой у першай клінічнай бальніцы Гродна...

Тры чалавекі, тры розныя ўзросты, тры розныя характары, тры розныя прафесіі. Трое людзей з некалькіх тысяч жыхароў вялікага горада. І усё ж, думаецца, яны невыпадкова сёння знаходзяцца побач на старонках газеты. Людзей гэтых яднае адно вялікае захапленне — гарачая любоў да мастацтва. Гэтая любоў пазнаміла іх і падружыла. Ірына Місайлава, Яўген Паніскі і Ліда Кар-неева ўпершыню сустрэліся тады, калі прыйшлі спяваць у Гродзенскі гарадскі маладзёжны хор.

Было гэта ў 1958 годзе, няпрадэ-дзі першай Дзеяды самадзёйнага ма-стацтва рэспублікі. Шчыра кажучы, хор гэты і ўзнік у ходзе падрыхтоў-кі да Дзеяды, які кажучы, у пажа-рным парадку. Ён трапіў нават на рэ-спубліканскую сцэну. Мы кажам на-ват, бо, сапраўды, выступленне мала-дога калектыву не вылучалася ні рэ-пертуарам, ні майстэр-ствам выканання.

Цяперашні мастацкі кі-раўнік калектыву Адам Сідаравіч Чопчыч, які якраз тады прыехаў у Гродна, расказавае:

«Калі я ўпершыню пазнаміўся з хорам, мя-не ўразіла яго сакалер-насць, невыразнасць. Ка-лектыв, так сказаць, не меў свайго адметнага твару: ні ў касцюмах, ні ў рэпертуары. Сяваліся

зусім выпадковыя песні, пры-тым далава не лепшыя, спя-валі іх, як былі пачуты ў выка-вілі іхшы калектыву, сяваліся з прэзтыжам на прафесіянальнасць. Хор мо існаваць і ў Гродна, і ў Ба-бруйска, і ў Віцебску, і нават наогу-ла па-за Беларусь. Свайго, гродзен-скага, прынамскага ў ім нічога не было. Так што, можна сказаць, трэба было пачынаць усё спачатку.

І Адам Сідаравіч горада ўзяў за справу. Перш-наперш — рэпертуар. З чаго пачынаць? Падказуў шматга-довы вопыт. Адам Сідаравіч не адзіна дзесятак гадоў аддаў народна-му мастацтву. За паслявайнага гады ім былі створаны цікавыя, самабыт-ныя харавыя калектывы ў Ганца

СТАЛАСЦЬ І МАЛАДОСЦЬ ТАЛЕНТУ

ВЫСТАўКА ТВОРАў ЗАСЛУЖАНАГА ДЗЕЯЧА МАСТАЦТВА БССР
В. ЦВІРКІ У МАСКВЕ

... Не, справа тут не ў сюжэтах і не ў назвах. Гэтыя пейзажы, праўдзеныя і светлыя, з іх нязвычайна для рускага слыху мяккімі назвамі — «Раўбічы», «Нара», «Сыр», «Вяча» самі па сабе яшчэ не тлумачыць таго адчування беларускага зямлі, якое раптам узнікае ў самым цені Масквы ля Кузнецкага моста, дзе ў выставачнай зале Саюза мастакоў СССР экспануецца жываніс Віталія Канстанцінавіча Цвіркі — першая персанальная выстаўка беларускага мастака ў Маскве. Нават трыццаць «На зямлі беларускай» пяшчотны і гучны, як песня, — гэта толькі ключ да выстаўкі, толькі прадлюда да таго, што ўмее і можа расказаць мастак пра сваю зямлю, пра свой народ, пра яго шчодрае і мужнае сэрца.

Выстаўка падводзіць вынікі больш чым дваццацігадовага творацкага шляху мастака. І пра што ён пісаў Цвірка, да якой бы старонкі гісторыі ці сучаснасці не звяртаўся яго позірк, у творах мастака наземна гучыць беларускі характар. Гэта і ў шырокіх гістарычных палотнах («Непакараныя», «Паўстанне рыбакоў на возеры Нара»), і ў пэўных пейзажах роднай зямлі, якіх, зробленых на паліне, і на будаўніцтве Куйбышскай ГЭС, і ў жыванісах партрэтах — сучаснікаў, сярэдняазійскіх маляўнічых мініяцюрах і

нарэшце, у трапятліва-адухоўных балгарскіх акварэлях, створаных усюго некалькі тыдзень назад у час творчай камандзіроўкі.

Выстаўка не расчленена на раздзелы. Але ў ёй выразна акрэслены тры часткі, тры напрамкі, тры зусім пэўныя тэмы, кожная з якіх мае і свае храналагічныя межы, і сваю моту творчых пошукаў, і свае стылістычныя асаблівасці пры ўсім іх адзінстве.

Першы напрамак звязаны з сістэматычнай работай мастака над вялікай тэматычнай карцінай «Непакараныя» (1946), «Непакараныя» (1947), «Сельская настаўніца» (1948), «Жыццё вяртаецца» (1949) і, нарэшце, «Паўстанне рыбакоў на возеры Нара» (1957) — важныя вехі на гэтым шляху. Не ўсе пералічаныя работы ўвайшлі ў экспазіцыю выстаўкі, але агульны напрамак тут выяўлены дастаўкай выразна.

Цвірка в. В. Цвірка да вялікай тэматычнай карціны — плённая і жыццёва важная для эвалюцыі яго творчасці. Задача, пастаўленая ім, вялікая і лёгкая, бесамысловых вырашэнняў тут не бывае. Ад ажно даводзіцца адмаляцца, другое шукаць нанова і, магчыма, яшчэ вельмі доўга шукаць. Але зноў і зноў вяртаюцца да трыццаці 1961 года «На зямлі беларускай», разумееш: шлях гэтых пошукаў, ключ да вырашэння складанага комплексу задач створаная вялікая тэматычная карціна — знойдзеныя правільныя.

Адмалячыся ад імагінатыва жываніс апаўдальнасці, ад імагінатыва прыхласці жываніс прасяянага рыхласці жываніс плёнага палатна, мастак прыходзіць да стварэння вобразаў пластычнай выразнасці і непазрэдай эмацыянальнасці, пранікнёнага лірызму і высокага манументальнага аб'яднання. Гэта — несумненнае багацце беларускай сучаснай мастацкай культуры. У высокім сістэматычным адзінстве спалучаюцца ў гэтых творах дасягненні В. Цвіркі ў галіне пейзажнага жываніс (бо пейзажы пачаў усё больш актыўна працаваць у яго тэматычнай карціны) і вывады з творчых пошукаў работ над складанай жываніс кампазіцыяй.

Пейзаж — бадай, галоўны напрамак у творчасці В. Цвіркі. Пры вонкавым падобстве многіх пейзажных эцюдаў і карцін мастака, выкліканым, у асноўным, блізкасцю тых матываў прыроды, да якіх звяртаецца ён, а таксама пэўным адзіствам спакійнай маляўнічай гамы, — гэты жанр арэзірванца ўнутраным багаццем і зладжанасцю імагінатыва пошукаў.

Адна лінія гэтых пошукаў звязана з імагінатыва аб'яднання, да стварэння пейзажа-карціны. Сваё паслядоўнае развіццё і завяршэнне гэты напрамак знаходзіць у карціне 1962 года «Мая радзіма». У ёй ёсць эпічная веліч, якую можна параўнаць з гучаннем песні на поўны голас, і перамагаючая сіла паэтычнай прывабнасці. Спалучаная, роўная па колеру, гэтая карціна ўмяшчае ў сабе вялікую, жывую, няўлоўна зменлівую прастору. У ёй — усё пяшчотныя фарбы беларускага вечара, золата кранутых восенню дрэваў і чырван апоніх кветак, блакітнага задуманасці далечыняў і інтэнсіўнага напружанасці цёмна-сіняга строгага бору.

Буйным этапам у развіцці творчасці Цвіркі з'яўляецца яго карціна 1962 года «На возеры Свіры», у якой раскрытавацца новы пластычны якасці яго жываніс: вялікая выразнасці, жываніс почырку, строгасці малюнка, умелы браць рычы буйным планам, чысціня і празрыстасці палітры, манументальнасці мастацкага бачання свету.

Побач з пейзажам аб'яднаюцца характары, якія набліжаюцца на сабым зместу, на фармальны асаблівасці кампазіцыі і нават па фарматы і назве да карціны, — на выстаўцы В. Цвіркі ёсць шмат пейзажных эцюдаў, якія ўспрымаюцца як цудоўныя і цэлыя фрагменты вялікага, цікавага свету. У іх радуе цудоўнае спалучэнне сур'янасці і пяшчоты, эмацыянальнай стрыманасці і нарастаючай радаснай зноўнасці. Часта Цвірка выбірае нечаканымі па сваёй вострыні, да напружаным рытме матывы: крутыя дарогі, яры, якія падмаюць насустрэч глядачу пластычна неспакойнай, энергічнай зямлі. Але і ў самым простым і звычайным матыве мастак умее бачыць рамантыку і прыгажонасць, умею нават са штодзёнага і звыкллага зрабіць паэтычнае багацце.

Вялікі свет змяшчаюць у сабе пейзажы Цвіркі. У іх — блакітныя праталі-

ны і першая ўсмешка зямлі, якая абуджаецца з пад снегу («Сакавік»), халодная зеленаватая глыбіня нерухомай вадэмаў («Ля самалі»), нямая ўрачыстая веліч старога бору, асветленыя касымі праменьнямі сонца, цёплыя стая, шыкоўні і адзіночныя бярозы ля валоў, разлівы светлых рак і, нібы зачараваныя ночы («Лагойскі скалы»), гарачая спадка зямлі («На раці Свіслач») і сніжныя вечары з першымі агнімі ў вонках — часткамі чалавечага цяпла і дабра.

У гэтым жыванісным свеце няма надакучлівых атрыбутаў новай тэхнікі, новых будоўляў, няма літаральных прыкмет сучаснасці. Але ўсё эмацыянальна лад пейзажаў, увес іх унутраны падтэкст і сэнс вызначаюцца характарам новага жыцця, нашай сацыялістычнай рэалінасці, вялікіх гістарычных пераменаў на старажытнай беларускай зямлі. Дзесьці жываніс імагінатыва сіла гэтых пейзажаў. Асноўная тэма іх — тэма адраджэння і радасці, працы і свята, тэма выніс. Мастак піша не толькі весняныя матывы, хоць, магчыма, нія ў яго найбольш удалыя. Але нават калі глядзіш на яго «Восень» 1961 года, асабліва востра адчуваеш, як моладз спявае неба, залатцы бераг смары, апонія зеляніна зямлі.

Ёсць на выстаўцы работ В. Цвіркі яшчэ адзін вельмі своеобразны раздзел — гэта яго балгарскія эцюды, пасталі і акварэлі 1963 года. Яны своеобразныя па тэхніцы выканання (успрымаюцца Цвірка звярнуўся тут да акварэлі), своеобразныя і па жанры (тут шмат партрэтных эцюдаў). У іх храналагічная часнасці цыкла, створанага гэтай з'яваю ў час паводзі ў Балгарыю. Усё гэта прымушае разглядаць іх як аб'яднаны напрамак у творчасці В. Цвіркі. Галоўнае ў тым, што ў гэтых работах з'явілася незнаёмая па мінулыя карціны імлівая лёгкасці малюнка, абвостраная дакладнасці характарыстыкі, эмацыянальна складанасці і глыбіня. Гарачы і яркі темперамент мастака раскрываецца ў акварэльным «Партрце балгарскай дзючыны». У інтэнсіўным гарні жоўтага сонечнага колеру ў гэтым эцюдзе адчуваецца ўзыходзячае да лепшых традыцый М. Урубеля пачуццё каштоўнасці акварэльнага

Адзін толькі раз сарвалася Е. Біркува. Гэта адбылося ў другім акце, у час размовы з Пешаванавым, які толькі што вярнуўся са зноўнавання, і яго сынам.

«НІНА (Андрэй). Я цябе вельмі прашу не рабіць мне заўвагі і не вучыць мяне. Я не веру ні табе, ні твайму бацьку. Нікога вы не ашукнаем.

АНДРЭЙ. Мы нікога не ашукнаем.

НІНА. Кінь, Андрэй... чаго там... стараецца! Старайцеся... выгладна.

Увесь гэты дыялог па логіцы аўтара павінен быў яшчэ раз прадманстраваць вялікі надлом у душы герояў, ноўнае адмаўленне яго ўспыліх маральных прычынстваў. Ідэяльна і выразна ўсё — і сабе, і сваёму бацьку, і Пешаванавым, і тэатру ж гэтай сцэны выгладна так, нібы Ніна — Е. Біркува спрабуе ачарніць толькі Андрэй і яго бацьку, каб выгарадзіць сабе і «сваіх». Гэта прычыны задуме драматурга.

Найбольш поўна і дакладна вынісана М. Пагодзіным роля Аскольцова — «сацыяльнага спекуланта» і «бесшкіднага п'яніцы». І арыст А. Красоўскі здолеў уздыць тэксту ёсць. У яго выкананні Аскольцова вычарпальна дакладны, каларытны, шматгранны.

Увогуле спектакль найбольш моцна там, дзе сама п'еса мае дакладнасці логікі, мастацкую глыбіню. Там жа, дзе ад тэатра патрабавалася своеобразнае сааўтарства ў дапрацоўцы п'есы, каб надальна большую выразнасці характарыстыкам вобразаў і мажыроўкам падзеі, спектакль не здолеў уняці на над неадохамі драматургіі. І, на жаль, нішто не дае падстаў упэўнівацца, бо ад прамэры мінула ўжо шмат часу, а дапрацовак тэатр не зрабіў. А яны — неабходныя.

Удачай спектакля можна лічыць ролю Ніны, выкананую Е. Біркувай. Маладая актрыса выразна і дакладна намалевала вобраз аднаго Андрэй, якая пакалена ідэалогію культуры асобы, дорага расплачваюцца за грахі сваё бацькоў. Яе нігілізм і нявер'е склаліся ў часы, калі слапа прытрымліваліся культурскіх дагмаў.

Якуба Коласа «Ідуць касцы». Яны былі выкананы вельмі пранікнёна, шчыра, мякка, на сапраўдным мастацкім узроўні. Аб высокім майстэрстве калектыву сведчыць і тое, што ён здолеў данесці да слухача ўсё багацце і веліч «Бухенвальдскага набу» В. Мурэдзі.

У калектыве — нямаля здольных салістаў. Аднаго з іх вы бачыце на эдыку. Гэта Барыс Стрыка, педагог музычна-педагагічнага вучылішча.

Не меншым поспехам карыстаюцца і выступленні танцавальнага калектыву ансамбля, якім кіруе Ларыса Дзмітрыеўна Ляшэнка. У яго рэпертуры — темпераментная «Лявоніха», віурная «Мяцеліца», жартуная «Козачка», польскія народныя танцы «Троіца» і іншыя.

Зараз калектыву працуе над музычна-танцавальнай кампазіцыяй «Цудоўная жалеіка», над танцавальнай карцінай «Залатыя каласы», над «Рускім вясельным карагодом». Ларыса Дзмітрыеўна ўважліва сочыць за рухамі сваё «бале-рыны». Пройдзе колькі часу, адліфеуца кожнае па іх дзвучанні, хлопцы ўздунае і прыгожа выгладна на сцэну і закружацца ў карагодзе. Вось так, як тануюць «Лявоніху» Марыя Літвіненка — каліроўшыца аб'япракта і Алксандр Крайнік — метадыст абласнога Дома народнай творчасці.

І яшчэ адна задума ёсць у Ларысе Дзмітрыеўна. Будучы ў Ленінградзе,

зана з імагінатыва аб'яднання, да стварэння пейзажа-карціны. Сваё паслядоўнае развіццё і завяршэнне гэты напрамак знаходзіць у карціне 1962 года «Мая радзіма».

У ёй ёсць эпічная веліч, якую можна параўнаць з гучаннем песні на поўны голас, і перамагаючая сіла паэтычнай прывабнасці. Спалучаная, роўная па колеру, гэтая карціна ўмяшчае ў сабе вялікую, жывую, няўлоўна зменлівую прастору. У ёй — усё пяшчотныя фарбы беларускага вечара, золата кранутых восенню дрэваў і чырван апоніх кветак, блакітнага задуманасці далечыняў і інтэнсіўнага напружанасці цёмна-сіняга строгага бору.

Буйным этапам у развіцці творчасці Цвіркі з'яўляецца яго карціна 1962 года «На возеры Свіры», у якой раскрытавацца новы пластычны якасці яго жываніс: вялікая выразнасці, жываніс почырку, строгасці малюнка, умелы браць рычы буйным планам, чысціня і празрыстасці палітры, манументальнасці мастацкага бачання свету.

Побач з пейзажам аб'яднаюцца характары, якія набліжаюцца на сабым зместу, на фармальны асаблівасці кампазіцыі і нават па фарматы і назве да карціны, — на выстаўцы В. Цвіркі ёсць шмат пейзажных эцюдаў, якія ўспрымаюцца як цудоўныя і цэлыя фрагменты вялікага, цікавага свету. У іх радуе цудоўнае спалучэнне сур'янасці і пяшчоты, эмацыянальнай стрыманасці і нарастаючай радаснай зноўнасці. Часта Цвірка выбірае нечаканымі па сваёй вострыні, да напружаным рытме матывы: крутыя дарогі, яры, якія падмаюць насустрэч глядачу пластычна неспакойнай, энергічнай зямлі. Але і ў самым простым і звычайным матыве мастак умее бачыць рамантыку і прыгажонасць, умею нават са штодзёнага і звыкллага зрабіць паэтычнае багацце.

Вялікі свет змяшчаюць у сабе пейзажы Цвіркі. У іх — блакітныя праталі-

Адзін толькі раз сарвалася Е. Біркува. Гэта адбылося ў другім акце, у час размовы з Пешаванавым, які толькі што вярнуўся са зноўнавання, і яго сынам.

«НІНА (Андрэй). Я цябе вельмі прашу не рабіць мне заўвагі і не вучыць мяне. Я не веру ні табе, ні твайму бацьку. Нікога вы не ашукнаем.

АНДРЭЙ. Мы нікога не ашукнаем.

НІНА. Кінь, Андрэй... чаго там... стараецца! Старайцеся... выгладна.

Увесь гэты дыялог па логіцы аўтара павінен быў яшчэ раз прадманстраваць вялікі надлом у душы герояў, ноўнае адмаўленне яго ўспыліх маральных прычынстваў. Ідэяльна і выразна ўсё — і сабе, і сваёму бацьку, і Пешаванавым, і тэатру ж гэтай сцэны выгладна так, нібы Ніна — Е. Біркува спрабуе ачарніць толькі Андрэй і яго бацьку, каб выгарадзіць сабе і «сваіх». Гэта прычыны задуме драматурга.

Найбольш поўна і дакладна вынісана М. Пагодзіным роля Аскольцова — «сацыяльнага спекуланта» і «бесшкіднага п'яніцы». І арыст А. Красоўскі здолеў уздыць тэксту ёсць. У яго выкананні Аскольцова вычарпальна дакладны, каларытны, шматгранны.

Увогуле спектакль найбольш моцна там, дзе сама п'еса мае дакладнасці логікі, мастацкую глыбіню. Там жа, дзе ад тэатра патрабавалася своеобразнае сааўтарства ў дапрацоўцы п'есы, каб надальна большую выразнасці характарыстыкам вобразаў і мажыроўкам падзеі, спектакль не здолеў уняці на над неадохамі драматургіі. І, на жаль, нішто не дае падстаў упэўнівацца, бо ад прамэры мінула ўжо шмат часу, а дапрацовак тэатр не зрабіў. А яны — неабходныя.

Удачай спектакля можна лічыць ролю Ніны, выкананую Е. Біркувай. Маладая актрыса выразна і дакладна намалевала вобраз аднаго Андрэй, якая пакалена ідэалогію культуры асобы, дорага расплачваюцца за грахі сваё бацькоў. Яе нігілізм і нявер'е склаліся ў часы, калі слапа прытрымліваліся культурскіх дагмаў.

Якуба Коласа «Ідуць касцы». Яны былі выкананы вельмі пранікнёна, шчыра, мякка, на сапраўдным мастацкім узроўні. Аб высокім майстэрстве калектыву сведчыць і тое, што ён здолеў данесці да слухача ўсё багацце і веліч «Бухенвальдскага набу» В. Мурэдзі.

У калектыве — нямаля здольных салістаў. Аднаго з іх вы бачыце на эдыку. Гэта Барыс Стрыка, педагог музычна-педагагічнага вучылішча.

Не меншым поспехам карыстаюцца і выступленні танцавальнага калектыву ансамбля, якім кіруе Ларыса Дзмітрыеўна Ляшэнка. У яго рэпертуры — темпераментная «Лявоніха», віурная «Мяцеліца», жартуная «Козачка», польскія народныя танцы «Троіца» і іншыя.

Зараз калектыву працуе над музычна-танцавальнай кампазіцыяй «Цудоўная жалеіка», над танцавальнай карцінай «Залатыя каласы», над «Рускім вясельным карагодом». Ларыса Дзмітрыеўна ўважліва сочыць за рухамі сваё «бале-рыны». Пройдзе колькі часу, адліфеуца кожнае па іх дзвучанні, хлопцы ўздунае і прыгожа выгладна на сцэну і закружацца ў карагодзе. Вось так, як тануюць «Лявоніху» Марыя Літвіненка — каліроўшыца аб'япракта і Алксандр Крайнік — метадыст абласнога Дома народнай творчасці.

зана з імагінатыва аб'яднання, да стварэння пейзажа-карціны. Сваё паслядоўнае развіццё і завяршэнне гэты напрамак знаходзіць у карціне 1962 года «Мая радзіма».

У ёй ёсць эпічная веліч, якую можна параўнаць з гучаннем песні на поўны голас, і перамагаючая сіла паэтычнай прывабнасці. Спалучаная, роўная па колеру, гэтая карціна ўмяшчае ў сабе вялікую, жывую, няўлоўна зменлівую прастору. У ёй — усё пяшчотныя фарбы беларускага вечара, золата кранутых восенню дрэваў і чырван апоніх кветак, блакітнага задуманасці далечыняў і інтэнсіўнага напружанасці цёмна-сіняга строгага бору.

Буйным этапам у развіцці творчасці Цвіркі з'яўляецца яго карціна 1962 года «На возеры Свіры», у якой раскрытавацца новы пластычны якасці яго жываніс: вялікая выразнасці, жываніс почырку, строгасці малюнка, умелы браць рычы буйным планам, чысціня і празрыстасці палітры, манументальнасці мастацкага бачання свету.

Побач з пейзажам аб'яднаюцца характары, якія набліжаюцца на сабым зместу, на фармальны асаблівасці кампазіцыі і нават па фарматы і назве да карціны, — на выстаўцы В. Цвіркі ёсць шмат пейзажных эцюдаў, якія ўспрымаюцца як цудоўныя і цэлыя фрагменты вялікага, цікавага свету. У іх радуе цудоўнае спалучэнне сур'янасці і пяшчоты, эмацыянальнай стрыманасці і нарастаючай радаснай зноўнасці. Часта Цвірка выбірае нечаканымі па сваёй вострыні, да напружаным рытме матывы: крутыя дарогі, яры, якія падмаюць насустрэч глядачу пластычна неспакойнай, энергічнай зямлі. Але і ў самым простым і звычайным матыве мастак умее бачыць рамантыку і прыгажонасць, умею нават са штодзёнага і звыкллага зрабіць паэтычнае багацце.

Вялікі свет змяшчаюць у сабе пейзажы Цвіркі. У іх — блакітныя праталі-

Адзін толькі раз сарвалася Е. Біркува. Гэта адбылося ў другім акце, у час размовы з Пешаванавым, які толькі што вярнуўся са зноўнавання, і яго сынам.

«НІНА (Андрэй). Я цябе вельмі прашу не рабіць мне заўвагі і не вучыць мяне. Я не веру ні табе, ні твайму бацьку. Нікога вы не ашукнаем.

АНДРЭЙ. Мы нікога не ашукнаем.

НІНА. Кінь, Андрэй... чаго там... стараецца! Старайцеся... выгладна.

Увесь гэты дыялог па логіцы аўтара павінен быў яшчэ раз прадманстраваць вялікі надлом у душы герояў, ноўнае адмаўленне яго ўспыліх маральных прычынстваў. Ідэяльна і выразна ўсё — і сабе, і сваёму бацьку, і Пешаванавым, і тэатру ж гэтай сцэны выгладна так, нібы Ніна — Е. Біркува спрабуе ачарніць толькі Андрэй і яго бацьку, каб выгарадзіць сабе і «сваіх». Гэта прычыны задуме драматурга.

Найбольш поўна і дакладна вынісана М. Пагодзіным роля Аскольцова — «сацыяльнага спекуланта» і «бесшкіднага п'яніцы». І арыст А. Красоўскі здолеў уздыць тэксту ёсць. У яго выкананні Аскольцова вычарпальна дакладны, каларытны, шматгранны.

Увогуле спектакль найбольш моцна там, дзе сама п'еса мае дакладнасці логікі, мастацкую глыбіню. Там жа, дзе ад тэатра патрабавалася своеобразнае сааўтарства ў дапрацоўцы п'есы, каб надальна большую выразнасці характарыстыкам вобразаў і мажыроўкам падзеі, спектакль не здолеў уняці на над неадохамі драматургіі. І, на жаль, нішто не дае падстаў упэўнівацца, бо ад прамэры мінула ўжо шмат часу, а дапрацовак тэатр не зрабіў. А яны — неабходныя.

Удачай спектакля можна лічыць ролю Ніны, выкананую Е. Біркувай. Маладая актрыса выразна і дакладна намалевала вобраз аднаго Андрэй, якая пакалена ідэалогію культуры асобы, дорага расплачваюцца за грахі сваё бацькоў. Яе нігілізм і нявер'е склаліся ў часы, калі слапа прытрымліваліся культурскіх дагмаў.

Якуба Коласа «Ідуць касцы». Яны былі выкананы вельмі пранікнёна, шчыра, мякка, на сапраўдным мастацкім узроўні. Аб высокім майстэрстве калектыву сведчыць і тое, што ён здолеў данесці да слухача ўсё багацце і веліч «Бухенвальдскага набу» В. Мурэдзі.

У калектыве — нямаля здольных салістаў. Аднаго з іх вы бачыце на эдыку. Гэта Барыс Стрыка, педагог музычна-педагагічнага вучылішча.

Не меншым поспехам карыстаюцца і выступленні танцавальнага калектыву ансамбля, якім кіруе Ларыса Дзмітрыеўна Ляшэнка. У яго рэпертуры — темпераментная «Лявоніха», віурная «Мяцеліца», жартуная «Козачка», польскія народныя танцы «Троіца» і іншыя.

Зараз калектыву працуе над музычна-танцавальнай кампазіцыяй «Цудоўная жалеіка», над танцавальнай карцінай «Залатыя каласы», над «Рускім вясельным карагодом». Ларыса Дзмітрыеўна ўважліва сочыць за рухамі сваё «бале-рыны». Пройдзе колькі часу, адліфеуца кожнае па іх дзвучанні, хлопцы ўздунае і прыгожа выгладна на сцэну і закружацца ў карагодзе. Вось так, як тануюць «Лявоніху» Марыя Літвіненка — каліроўшыца аб'япракта і Алксандр Крайнік — метадыст абласнога Дома народнай творчасці.

зана з імагінатыва аб'яднання, да стварэння пейзажа-карціны. Сваё паслядоўнае развіццё і завяршэнне гэты напрамак знаходзіць у карціне 1962 года «Мая радзіма».

У ёй ёсць эпічная веліч, якую можна параўнаць з гучаннем песні на поўны голас, і перамагаючая сіла паэтычнай прывабнасці. Спалучаная, роўная па колеру, гэтая карціна ўмяшчае ў сабе вялікую, жывую, няўлоўна зменлівую прастору. У ёй — усё пяшчотныя фарбы беларускага вечара, золата кранутых восенню дрэваў і чырван апоніх кветак, блакітнага задуманасці далечыняў і інтэнсіўнага напружанасці цёмна-сіняга строгага бору.

Буйным этапам у развіцці творчасці Цвіркі з'яўляецца яго карціна 1962 года «На возеры Свіры», у якой раскрытавацца новы пластычны якасці яго жываніс: вялікая выразнасці, жываніс почырку, строгасці малюнка, умелы браць рычы буйным планам, чысціня і празрыстасці палітры, манументальнасці мастацкага бачання свету.

Побач з пейзажам аб'яднаюцца характары, якія набліжаюцца на сабым зместу, на фармальны асаблівасці кампазіцыі і нават па фарматы і назве да карціны, — на выстаўцы В. Цвіркі ёсць шмат пейзажных эцюдаў, якія ўспрымаюцца як цудоўныя і цэлыя фрагменты вялікага, цікавага свету. У іх радуе цудоўнае спалучэнне сур'янасці і пяшчоты, эмацыянальнай стрыманасці і нарастаючай радаснай зноўнасці. Часта Цвірка выбірае нечаканымі па сваёй вострыні, да напружаным рытме матывы: крутыя дарогі, яры, якія падмаюць насустрэч глядачу пластычна неспакойнай, энергічнай зямлі. Але і ў самым простым і звычайным матыве мастак умее бачыць рамантыку і прыгажонасць, умею нават са штодзёнага і звыкллага зрабіць паэтычнае багацце.

Вялікі свет змяшчаюць у сабе пейзажы Цвіркі. У іх — блакітныя праталі-

Адзін толькі раз сарвалася Е. Біркува. Гэта адбылося ў другім акце, у час размовы з Пешаванавым, які толькі што вярнуўся са зноўнавання, і яго сынам.

«НІНА (Андрэй). Я цябе вельмі прашу не рабіць мне заўвагі і не вучыць мяне. Я не веру ні табе, ні твайму бацьку. Нікога вы не ашукнаем.

АНДРЭЙ. Мы нікога не ашукнаем.

НІНА. Кінь, Андрэй... чаго там... стараецца! Старайцеся... выгладна.

Увесь гэты дыялог па логіцы аўтара павінен быў яшчэ раз прадманстраваць вялікі надлом у душы герояў, ноўнае адмаўленне яго ўспыліх маральных прычынстваў. Ідэяльна і выразна ўсё — і сабе, і сваёму бацьку, і Пешаванавым, і тэатру ж гэтай сцэны выгладна так, нібы Ніна — Е. Біркува спрабуе ачарніць толькі Андрэй і яго бацьку, каб выгарадзіць сабе і «сваіх». Гэта прычыны задуме драматурга.

Найбольш поўна і дакладна вынісана М. Пагодзіным роля Аскольцова — «сацыяльнага спекуланта» і «бесшкіднага п'яніцы». І арыст А. Красоўскі здолеў уздыць тэксту ёсць. У яго выкананні Аскольцова вычарпальна дакладны, каларытны, шматгранны.

Увогуле спектакль найбольш моцна там, дзе сама п'еса мае дакладнасці логікі, мастацкую глыбіню. Там жа, дзе ад тэатра патрабавалася своеобразнае сааўтарства ў дапрацоўцы п'есы, каб надальна большую выразнасці характарыстыкам вобразаў і мажыроўкам падзеі, спектакль не здолеў уняці на над неадохамі драматургіі. І, на жаль, нішто не дае падстаў упэўнівацца, бо ад прамэры мінула ўжо шмат часу, а дапрацовак тэатр не зрабіў. А яны — неабходныя.

ПРЭМІІ ЗА ЛЕПШЫЯ ПАШТОЎКІ

Конкурс на лепшую мастацкую паштоўку правяло Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Усяго на конкурс было прыслана 212 паштоўак. Многія з іх вызначаліся арыгінальным выразным, высокім прафесійным майстэрствам выканання.

Першую прэмію журы прысудзіла мінскаму мастаку Ул. Басалыгу за паштоўку «Кімавічкі». Цікавым выразным выкаладам паштоўкі «Лірычны» літоўскай мастачкі В. Слэшынскай. Ёй прысуджана другая прэмія.

Мінскаму мастаку В. Чарназ'яву прысуджана трэцяя прэмія за паштоўку «Ліра». Захвочвальныя прэміі ўдзельнікам беларускіх мастак Ф. Вінаса за сэрью паштоўак «Мір, Праца, Свабода», Роўнасць, Братэрства, Шчасце» і А. Пляскін і І. Іскрынская за сэрью паштоўак «Запрашэнне на чай», «Запрашэнне на вяселле», а таксама літоўскай мастачка Я. Барташэўцэ і ленынградскі мастак Л. Айрапалян.

МОВАЙ ФАТАГРАФІІ

Мінскае абласное ўпраўленне культуры і абласны Дом народнай творчасці арганізавалі выставку мастацкага фота «Сямігодка ў дзеньні». Яна расказвае аб працоўным і культурным жыцці вобласці.

На выставцы прадстаўлена 90 работ 28 аўтараў. Найбольш удалыя па кампазіцыі і тэме мастацкіх каларыяў фатаграфіі А. І. Ананьіных. Гэта даччыныя работ «Ждановічы», «Чанкоўцы гасцей», «Мінск квітнеў і будзеці». Некаторыя цікавыя работ выставіў У. Марцішэвіч. Цікава выкананыя работы «Мар» В. Няхайчыка, «Аліўка» В. Бараноўскага, «Туман у Мінску» Е. Фралова, «Бальшэвіцкі» Ю. Іванова, «Бабуля» В. Ніччэпа і інш.

18 лепшых работ адабраны камісіяй для паказу на рэспубліканскай выставцы «Сямігодка ў дзеньні».

П. БАРОДКА.

ГУЧАЦЬ ВЕРШЫ ў ЗАВОДСКІМ КЛУБЕ

Завод «Гомсельмаш». Сярод шматліка аўтараў апрацаваных паштоўкаў паштоўка «Слова». Па іх просьбе гэтыя дні ў заводскім Палацы культуры быў праведзены вольны літаратурны канцэрт, у якім прыняў удзел мастацкі артыст, аўтар канцэрта артыст эстрады Рыгор Пітэрна. Ён пазнаёміў намірабаўдучыню з творчасцю Я. Якубіна, Ю. Друніна, Р. Радзівонскага і іншых маладых савецкіх паэтаў.

У іраваіну вырашана правесці літаратурны вечар, прысвечаны беларускай паэзіі. На ім з чытаннем твораў беларускіх паэтаў выступіць удзельнік заводскай мастацкай самадзейнасці.

В. СЯМЕНАУ.

Па гарадах братніх рэспублік

Таганрог, Краснадар, Тбілісі, Сухумі, Сочи—такі маршрут гэстаўнага паводу Дзяржаўнага народнага аркестра БССР.

У гарадах братніх рэспублік беларускія артысты выканалі сучасны і старадаўні творы беларускіх кампазітараў, а таксама творы рускіх і заходнеўрапейскіх класікаў.

У новай канцэртнай зале Беларускай філармоніі ўстаўляюцца вялікі канцэртны арган, зроблены для сталіцы Беларусі на чэхаславацкім заводзе ў горадзе Крнове. Для перавозкі яго спатрэбілася шэсць чыгуначных пультманеўскіх вагонаў. Вышыня інструмента роўная трохпаварковаму дому, агульная вага—звыш 17 тон. Музычны гігант складаецца з 6.366 медных і драўляных трубак. Даўжыня самай вялікай з іх 6 метраў 35 сантыметраў, а самай маленькай—толькі шэсць міліметраў. Электрычны выносны пульт з'яўляецца з інструментам 400 правадамі.

Мантаж аргана вядуць чэшскія спецыялісты на чале з Людвігам Алаісам. Ужо ў гэтым месяцы майстры абцяюць здаць інструмент пад настройку.

На здымках: 1. Чэшскія майстры Людвіг Алаіс (справа), Іецін Ананін, Францішак Новак і Бернгард Вітасен, якія працуюць на мантажы аргана. 2. Агульны выгляд мантажу аргана.

Фота В. ЛУПЕЙКІ (БЕЛТА).

НАШЫ КІНЭРЭВІ

«Бюро прапаганды савецкага кінамастацтва» — гэтыя словы ўсё часцей з'яўляюцца на афішах. Творчае аб'яднанне беларускіх кінамастаў умяшчае свае сувязі з гледацтвам.

У галіне папулярнага кіно — сапраўды неабмежаванае поле дзейнасці. У гэтым напрамку на нашым кінамастацтве назіраецца скардара працягненне Саюза работнікаў кінамастаў БССР А. Івановіч.

Шкаваць да кіно такай вялікай, што мы можам заўважыць «аншлаг» любо-

«ТАТА, МАМА,—ДА ТЭЛЕВІЗАРА!»

Так, — да тэлевізара! — паклаў сын, быццам бы да тэлефона, персанальна, як да тэлефона. На блакітным экране святліліся літары: «Для бацькоў».

Мінская студыя тэлебачання пачала ў гэты вечар, 11 сакавіка, цыкавую і змястоўную гаворку пра тое, якой павінна быць школа 1962-63 года. Рэдактар Р. Бакуновіч, якая вяла перадачу, абвясціла, што ў дыскусіі прымуць удзел настаўнікі, навуковыя супрацоўнікі педагагічных устаноў, а таксама ўсе тыя, у каго ёсць пра што раскажаць, ёсць чым падзяліцца з вопыту сваёй работы.

Чым выклікала такую дыскусію? Сёдні навука і культура аб'ядналіся для савецкай школы. Гэта

Анастасія Мікалаўна Душкіна (школа № 30) лічыць, што выкладаць гісторыю літаратуры трэба, судасячы яе з сучаснасцю. Яе

год канчаткова пераходу на ўсеагульную абавязковую сярэднюю адукацыю. За плячыма школы — трохгадовы вопыт работы па новаму, пошук больш цеснай сувязі навукальнага працэсу з жыццём, з вытворчасцю. Гэты вопыт патрабуе аб'яднання, асацыявання. Есць у нас шмат адмыслоўцаў, плённага. Аднак існуе пакуль што інерцыя мнугага. Яна, апраўдана, пераходзіць на выхаванне ўсеабававага адукаванага асобы, будучы новага грамадства ў духу гістарычных раішчын XXII з'езда КПСС. Таму ў апошні час на старонках рэспубліканскіх газет і ўсеагульнага выдання «Асабліва ў «Літаратурнай газет» і «Известиях» з'явілася шмат выступленняў аб далейшых шляхах развіцця нашай школы. Выказваюцца розныя, часам супрацьлеглыя думкі і прапановы. Адна — за дыферэнцыяцыю школ, другая — за адзіную, а г у д н а д у к а чыўную, як і раней. Адна прапаноўваецца наогул ліквідаваць падручнікі і змяніць іх даведнікамі, другая за тое, каб захаваць іх, але распрацаваць некаторыя варыянтаў, каб кожны настаўнік мог выбраць той, які яму больш да спадабы, трэ-

ця — за адны падручнік, які змяшчаў бы ў сабе элементы даведніка і кнігі для чытання.

Дзе ж ісціна ў гэтай спрэчцы? Ясна пакуль што адно, як выказаўся нядаўна адносна існуючых школьных праграм у «Літаратурнай газет» бацька славага каманду Тацяна Паўлавіч Цітоў: «...вельмі ўжо надакучыла, абрыдла атмосфера дробнай алекі, недавер'я да настаўніка... Няхай яна (школьная праграма) будзе той пекчай, ад якой належыць танцаваць, але няхай не прымушаюць настаўніка танцаваць з пекчай у абдымку».

І вось тая ж дыскусія, яе працяг — на блакітным экране. Яна пачалася размоваю настаўніка мінскіх школ аб выкладанні літаратуры.

Хочацца адразу ж адзначыць такую цікавую акалічнасць. Перад тэлебачаннем выступілі тры настаўніцы. Усе яны — адной думкі: кожную тэму можна і трэба павярнуць так, каб выклікаць у вучняў роздум аб жыцці, развіццям самастойнасці. Але якія розныя самі настаўніцы і як па-рознаму, напэўна, дасягае кожная з іх сваёй мэты! Сапраўды, іх не прымушаў танцаваць «з пекчай у абдымку».

Анастасія Мікалаўна Душкіна (школа № 30) лічыць, што выкладаць гісторыю літаратуры трэба, судасячы яе з сучаснасцю. Яе

маўляў, існуе майстар-інструментальны, і кампазітар можа перадаць яму аркестраўку твораў для эстрады.

— Гэта ўсім няправільная думка, — сказаў В. Цярэцько. — Інструментальны творы павінны быць, хоць іх піша ад пачатку да канца, бо інструментальна гэта не толькі раскрывае нот клавіра, гэта раскрывае зместу музыку.

У ХОДЗЕ дыскусіі закраліся і іншыя пытанні творчары і арганізацыйнага характару. Многа гаварылася аб неабходнасці стварыць пры нашым Саюзе кампазітарскую секцыю эстраднай музыкі. Дарчы, такая секцыя ўжо некалькі год існуе ў нашых суседзях — літоўскай кампазітарскай прадастаўнік В. Баўмілас падрабязна расказаў на пленуме аб дзейнасці эстраднай секцыі, якая ажыццяўляе кантроль за работай рэстаранскіх аркестраў, рыхтуе разар рэпертуар да нацыянальнага свята песьні ў Літве і нават аб'явіла выдання зборнік твораў лёгкай музыкі. К. Сцяпанавіч наракала на тое, што ў кампазітарскай і музыканцкай рэспубліцы няма сапраўднай творчай дружбы з беларускімі літаратарамі і выканаўчымі калектывамі.

Лёгка эстрадная музыка, як і ўсяка сапраўднае савецкае мастацтва, павінна быць носіцтвам перадавых ідэй сацыялістычнай рэчаіснасці, яна павінна эстэтычна ўзбагаджаць і ўзвышаць нашых людзей. Мы не можам дапусціць, каб песьні, у якіх свабодна лёццяць іржкі, жэстывадаваныя мелодыі, падцягвалі бяздумнаму гаварком у мікрафон над грубам бесісноўнае «замаганне» рыкаючых інструментаў так званых эстрадных ансамбляў сучаснага стылю, таго стылю, які з'яўляецца пераважна дрэнных узорам заходняй эстрады. Партыя заклякае ўсіх савецкіх кампазітараў, каб яны сваёй патрыячнай творчасцю садзейнічалі выхаванню маладых будучыняў камунізма.

Дарчы, мы пераканаліся і яшчэ ў адным: у перавазе тэлевізійнай дыскусіі перад дыскусіяй на старонках друку. Жывое слова, яго

Інтанакцыя, твар і вочы прамоўцы — як яны пераканваюць! І гэта ісць не ўсё. У тэлеперадачы мы не толькі чулі разважаны настаўніц, але і прысутнічалі ў адной з іх, Яўгеніе Васільевы Перавознай, на ўроку ў школе № 35. Адобылося гэта вельмі натуральна. Яна гаварыла пра тое, як дапамагае эстэтычнаму выхаванню на ўроках літаратуры даччыне да мастацкага слова іншых відаў мастацтва. Яўгеніе Васільевы ўспоміла «Вайну і мір», раздзел «Мясечыня ноч у Атрадым». Як падкрэсліць змацяцкія змест твора?

— Памятаеце славутоў «Апастыліату» Бетховена? — спыталася ў нас настаўніца. І нібы нібы іншым, націснула кнопку магнітафона.

Паліліся чароўныя, урачыстыя гукі «Луннай санаты». І раптам мы ўбачылі гэты ж магнітафон і тую ж настаўніцу ў класе. Тая ж музыка. На яе фоне чуваць талёстоўскі тэкст, таксама запісаны на плёнкі. Яўгеніе Васільевы чытае за аўтара, за Наташу Растову! Сою — вучанцы, якія сядзяць за партамі і зачаравана слухаюць свае галасы, настаўніцу, Бетховена і Талстога.

Такая ўрокі яскрава гаворыць самі за сябе, і перадачы — таксама. І калі будучы наступныя з іх, раім вам шчыра, таты і мамы, спытацца да тэлевізара. Што ж да тых, якіх настаўніца і тых, ад каго залежыць распрацоўка новых метадаў навучання ў школе, да іх гэта будзе напэўна, спосабылі семінар — вобразны і дасціпны.

Г. КРУШЫНА.

На першым здымку вы бачыце настаўніцу Я. Перавознай, якая ўключае магнітафон з запісам сваёго ўрока на літаратуры, на другім — яе выхаванцаў у час шкільных заняткаў. Фота Я. АЛЬХІМОВІЧА.

З ВЫСОКІХ ПАЗІЦЫЙ

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.]

рылі аўтары, напрыклад, калі пішуць твора для эстраднага аркестра, спецыяльна стараюцца ўвесці ў іх модныя формы і прыёмы сучасных замежных джазаў. Так імяна напісаны «Фанстрот» В. Федарава і «Фантазія на беларускіх тэмы» М. Макоўскага.

Пытанні далейшага развіцця дэкай інструментальнай музыкі ў рэспубліцы знайшлі адлюстраванне ў выступленні амаль кожнага, хто ўдзельнічаў у творчай дыскусіі. Інструментальны творы, якія гучалі ў канцэртнах пленума, Т. Шчарбакова вылучылі ў дзве самастойныя групы, «Фантазія» Макоўскага і «Сюіта на тэмы беларускіх танаў» Ул. Чарадзічэвіч, у якіх за аснову ўзяты нацыянальны тэматычны матэрыял, складаны адну групу, адліч на працягу. Тут найбольшае поспеху дасягнула «Сюіта» Ул. Чарадзічэвіч — гэта твор яры, зроблены сапраўды ў народным плане. Да другой групы ўмоўна належыць творы Я. Глебава, Р. Бутвілюскага і часткова Ю. Бяльзанага. Музыка іх непасрэдна не звязана з народна-песеннымі вытокамі.

І невыпадкова ў сувязі з гэтым на пленуме ўзнікла прычынавая размова пра эстрадную творчасць Я. Глебава. Многія выступаючы ў дыскусіі крытыкавалі яго інструментальныя песьні за адсутнасць у іх нацыянальных рыс і народнасці, за некаторае перайманне «імпартных» джазавых узорам. Ю. Малышаў, да якога далучыліся С. Нісневіч, Р. Бутвілюскі, В. Баўмілас, выказалі здзіўленне, што малады кампазітар уключыў у канцэртную праграму «Танец

масаў са свайго балета «Мар». Справа ў тым, што ў балете гэты музычна-танцавальны нумар зды пэўную драматычную нагрузку, характарыстычныя вобразы замежнага кафо-пантанга быту. Адараны ад агульнага канцэрта балетнага спектакля, «Танец масаў», як народныя на «дэцянскі» разбачанай буржуазнай моладзі, не мае для нас ніякага выхавачага значэння і таму самастойна не можа выконвацца з эстрады. Малазмястоўная эстрадная п'еса Я. Глебава «Твая ўсмешка» ўяўляе сабой танцавальна-прыкладную музыку, якая хутчэй за ўсё прыдатна для выканання на танцавальных пляцоўках, а не ў канцэртнай зале. За тое Ю. Малышаў не задузіў за адмоўнай ацэнкі папярэднямі прамоўцамі глебаўскай п'есы-раманса «Любы мой». На кіеўскага музыкантаў яна якраз зрабіла добрае ўражанне сваёй змяняльна-вобразнай музычнай, у ёй ён не заўважыў ніякай меланхолі і ўпадзітства. Тым не менш Я. Глебаў павінен зрабіць для сябе вывады з крытычных заўваг і таварыства на мастацтва. Яму, згодна маладому кампазітару, які добра валодае майстэрствам аркестраў, добра адчувае прыроду мелодыі і музычнай формы, варта змешчаванне ўвагі на ідэйны змест эстрадных твораў. Захаленне ж аднымі ўльтрасучаснымі сродкамі выражэння, сугаравымі рытмімі, вясільмі гучнасці, настрынае падрабаванне джазавых аркестравых прыёмаў ні да чаго добрага не прывядзе ў музычнай творчасці.

ЯК МОЖНА выкарыстаць беларускі музычны фальклор у эстрадных творах? — такое пытанне ўзнікла з самага пачатку дыскусіі. Кіраўнік аркестра Беларускага радыё Б. Раіскі не бачыў у гэтым асабліва перспектывы і лічыць, што традыцыйны народныя песьні не маюць агульнага з сучаснай эстраднай музыцы. Зусім іншай думкі музыкаўзнаўца С. Нісневіч і нашы гошці

маўляў, існуе майстар-інструментальны, і кампазітар можа перадаць яму аркестраўку твораў для эстрады.

— Гэта ўсім няправільная думка, — сказаў В. Цярэцько. — Інструментальны творы павінны быць, хоць іх піша ад пачатку да канца, бо інструментальна гэта не толькі раскрывае нот клавіра, гэта раскрывае зместу музыку.

У ХОДЗЕ дыскусіі закраліся і іншыя пытанні творчары і арганізацыйнага характару. Многа гаварылася аб неабходнасці стварыць пры нашым Саюзе кампазітарскую секцыю эстраднай музыкі. Дарчы, такая секцыя ўжо некалькі год існуе ў нашых суседзях — літоўскай кампазітарскай прадастаўнік В. Баўмілас падрабязна расказаў на пленуме аб дзейнасці эстраднай секцыі, якая ажыццяўляе кантроль за работай рэстаранскіх аркестраў, рыхтуе разар рэпертуар да нацыянальнага свята песьні ў Літве і нават аб'явіла выдання зборнік твораў лёгкай музыкі. К. Сцяпанавіч наракала на тое, што ў кампазітарскай і музыканцкай рэспубліцы няма сапраўднай творчай дружбы з беларускімі літаратарамі і выканаўчымі калектывамі.

Лёгка эстрадная музыка, як і ўсяка сапраўднае савецкае мастацтва, павінна быць носіцтвам перадавых ідэй сацыялістычнай рэчаіснасці, яна павінна эстэтычна ўзбагаджаць і ўзвышаць нашых людзей. Мы не можам дапусціць, каб песьні, у якіх свабодна лёццяць іржкі, жэстывадаваныя мелодыі, падцягвалі бяздумнаму гаварком у мікрафон над грубам бесісноўнае «замаганне» рыкаючых інструментаў так званых эстрадных ансамбляў сучаснага стылю, таго стылю, які з'яўляецца пераважна дрэнных узорам заходняй эстрады. Партыя заклякае ўсіх савецкіх кампазітараў, каб яны сваёй патрыячнай творчасцю садзейнічалі выхаванню маладых будучыняў камунізма.

Праводзіць археалагічныя экспедыцыі, даваць азнаначны матэрыял памагаючы работнікам адрэда першыя аб'явіта-абшчынага ладу нандыдаты гістарычных навуц, навуковыя супрацоўнікі савецкага археалагічнага Інстытута гісторыі АН БССР А. Мітрафанав, В. Будзько, В. Тарасенка і іншыя.

Іншымі падарункам зрабіў музей кінамастаў С. Янушэвіч з вёскі Куты Крупскага раёна. Ён перадаў музею старадаўнія мапеты, а таксама арыгінальную імяную спінкеру і іншыя.

Толькі за апошні час ад прыватных асоб і ўстаноў рэспублікі атрымана звыш трох тысяч розных матэрыялаў, якія складаюць экспазіцыю будучага музея.

ЭКСПАНАТЫ РАСКАЗВАЮЦЬ

Гэты невялікі домік, што стаіць на беразе Свіслачы ў Мінску, часта наведваюць не толькі мінчане, але і многія замежныя дэлегацыі і турысты, што прыязджаюць з розных гарадоў і краі. Гэта музей і з'яўда РСДРП, яго перадавыя экспанаты былі М. Тарзэ, Т. Жыўкаў, Хо Ши Мінь, Ж. Самбу і іншыя выдатныя дзеячы міжнароднага камуністычнага і рабочага руху. Тут, дзе адбыўся і з'езд, пабылі таксама прадстаўнікі камуністычных партый Аргенціны, Аўстраліі, Бразіліі, Мексікі, Новай Зеландыі, Сальвадора, Уругвая.

Асабліва людны ў музеі ў гэтыя дні, калі споўнілася 65 гадоў з дня адкрыцця і з'езда.

Надаўна з экспанатамі музея пазнаёміліся групы школьнікаў з Масквы, Ленінграда, многіх гарадоў і вёсак рэспублікі. Яго наведвалі экскурсанты Кемерава, будучыні Ташкента і Баранавіч, турысты з Польшчы і ГДР. Многія з іх пакінулі ў кнізе водгукаў шчырыя запісы аб сваім уражэннях.

На Цэнтральнай плошчы Мінска будзець Беларускай дзяржаўнай гісторычна-краязнаўчай музея. Адначасова з гэтым ідзе работа па збору і навуковай апрацоўцы экспанатаў на прыродзе і гісторыі нашай рэспублікі. У гэтай справе музея памагае грамадзянскасць рэспублікі. Многія арганізацыі памагаюць музею, даюць вольна-апрацоўчы матэрыял, прысылаюць яму розныя матэрыялы. Так, напрыклад, Упраўленне павольнага гаспадарства БССР іаўна перадало арганізу музея шмат шукран жывёл, якія вядуцца на тэрыторыі Беларусі. Студэнты біяграфіка Велдэжы ўніверсітэта сабралі для музея калекцыю раслін.

Праводзіць археалагічныя экспедыцыі, даваць азнаначны матэрыял памагаючы работнікам адрэда першыя аб'явіта-абшчынага ладу нандыдаты гістарычных навуц, навуковыя супрацоўнікі савецкага археалагічнага Інстытута гісторыі АН БССР А. Мітрафанав, В. Будзько, В. Тарасенка і іншыя.

Іншымі падарункам зрабіў музей кінамастаў С. Янушэвіч з вёскі Куты Крупскага раёна. Ён перадаў музею старадаўнія мапеты, а таксама арыгінальную імяную спінкеру і іншыя.

Толькі за апошні час ад прыватных асоб і ўстаноў рэспублікі атрымана звыш трох тысяч розных матэрыялаў, якія складаюць экспазіцыю будучага музея.

З ДАПАМОГАЙ ГРАМАДСКАСЦІ

На Цэнтральнай плошчы Мінска будзець Беларускай дзяржаўнай гісторычна-краязнаўчай музея. Адначасова з гэтым ідзе работа па збору і навуковай апрацоўцы экспанатаў на прыродзе і гісторыі нашай рэспублікі. У гэтай справе музея памагае грамадзянскасць рэспублікі. Многія арганізацыі памагаюць музею, даюць вольна-апрацоўчы матэрыял, прысылаюць яму розныя матэрыялы. Так, напрыклад, Упраўленне павольнага гаспадарства БССР іаўна перадало арганізу музея шмат шукран жывёл, якія вядуцца на тэрыторыі Беларусі. Студэнты біяграфіка Велдэжы ўніверсітэта сабралі для музея калекцыю раслін.

Праводзіць археалагічныя экспедыцыі, даваць азнаначны матэрыял памагаючы работнікам адрэда першыя аб'явіта-абшчынага ладу нандыдаты гістарычных навуц, навуковыя супрацоўнікі савецкага археалагічнага Інстытута гісторыі АН БССР А. Мітрафанав, В. Будзько, В. Тарасенка і іншыя.

Іншымі падарункам зрабіў музей кінамастаў С. Янушэвіч з вёскі Куты Крупскага раёна. Ён перадаў музею старадаўнія мапеты, а таксама арыгінальную імяную спінкеру і іншыя.

Толькі за апошні час ад прыватных асоб і ўстаноў рэспублікі атрымана звыш трох тысяч розных матэрыялаў, якія складаюць экспазіцыю будучага музея.

ПАДАРУНАК БАЛГАРСКАГА ПАЭТА

Новагрудск. Музей славага польскага паэта Адама Міцкевіча. Сюды амаль кожны дзень прыходзяць вучні, работнікі, служачыя, шматлікія гошці з-за мяжы. Яны з цікавасцю разглядаюць экспанаты, звязаныя з жыццём і літаратурнай дзейнасцю паэта. А экспанатаў тут штогод усё больш. Надаўна музей набывае томік твораў А. Міцкевіча, выданы ў Парыжы ў 1880 годзе на польскай мове. У ім вядомыя творы паэта — «Гражына», «Дзяды», «Канрад Валленрод». А крыху раней прыйшла пасылка з Балгарыі са зборам вершаў А. Міцкевіча, перакладзеных на балгарскую мову. Яго падаравалі музею балгарскі паэт Н. Выпучаў.

У МУЗЕІ НАРОДНАГА ПЕСНЯРА

Амаль штодня ў Музеі народнага паэта Беларусі Я. Купалы прыходзяць каштоўныя бандэролі.

З далёкай Калмыкі атрыманы зборнік вершаў Я. Купалы, упершыню перакладзены і выданы на калмыцкай мове. Пераклад вершы і напісаны ўступны артыкул да зборніка калмыцкі пісьменнік М. Хонінаў. У час Вялікай Айчыннай вайны ён знаходзіўся ў беларускім партызанскім атрадзе і гераніч намагаўся супраць фаншччкіх захопнікаў. Цяпер ён піша раман пра беларускіх народных працягальнікаў.

Музей атрымаў з Сафіі, Масквы, Кіева і іншых гарадоў добра аформленыя кніжкі.

ЛЕКЦЫІ АБ РОДНЫМ КРАІ

У Вішэцкім абласным краязнаўчым музеі не толькі ёсць цікавыя экспазіцыі, прысвечаныя роднаму краю. Тут вядзецца вялікая лекцыйная прапаганда, у якой удзельнічаюць многія супрацоўнікі музея. Яны пабылі на фабрыцы «КІМ», домабудаваным камбінаце, заводзе электраправады. Палічкі партабудзе. Там былі прычытаны лекцыі на тэмы «Вішэцкі сямей», «Жывёльны свет Вішэцкіна», «Іх імянамі названы вуліцы горада». Навуковымі супрацоўнікамі Е. Кічын, Л. Федасенка, І. Навіцкай, В. Гушчук чытаюць лекцыі на марксісцка-ленінскай эстэтыцы.

ДА НОВЫХ СУСТРЭЧ

Му калектыву кінарэжысёраў, любові кваліфікаванаму лектару. Але справа ў тым, што ў артыстаў не заўсёды ёсць час для выступленняў, а лектары прафесіяналы ў нас вельмі мала. Даводзіцца падліваць «агенцыі» ў працы таго ці іншага таварыша, задаюга наперад планавыя кожныя мерапрыемства. І ўсё ж «зрываў» у нас не бывае, аб'ём прапагандысцкай работы расце з месяца ў месяц.

Некаторае ўяўленне аб тым, як матыеючы нашы сувязі з гледацтвам, можа даць і пералік мерапрыемстваў, праведзеных бюро прапаганды ў лютым.

У Вішэцку, Польшку і іншых гарадах рэспублікі выступаў па нашых пачуццях кінаагратар Г. Удавеннаў. Ён працягнуў больш за 20 лекцый на тэму «Тэхніка сучаснага кіно». Лекцыі і інструментальныя фрагменты з новых фільмаў Беларускай студыі, у тым ліку з кінанавеці «Мост», знятай Г. Удавеннавым летась.

У другой палавіне лютлага ў Мінску, Вішэцку і Гомельскую вобласці ездзіў кінарэжысёр Э. Ізотаў —

навукаўца галоўных роляў у кінафільмах «Першы выпрабаванні», «У стовалай цышыні». Выступленні артыста суправаджаліся доманстрацыяй урыўкаў з новых кінакарцін, вылучыўшы студый «Беларусь».

Новым работам Беларускага кіно была прысвечана спецыяльная лекцыя, прачытаная ў каныці лютлага ў кіналетары Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў. Лектары гэты карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў гамельчан. Глядзель-

вым. У сакавіку будучыня будзе прачытана лекцыя «Сенія і аўтар беларускага кіно», а таксама адбудзецца сустрэча са старэйшым беларускім кінарэжысёрам Л. Голубам.

Пастаянны наш актыў — студэнты і вучні. Лекцыі па беларускаму савецкаму кінамастацтву былі прачытаны ў лютым у педагагічным і політэхнічным інстытутах, у інстытуце механіцы сельскай гаспадаркі, для навучнікаў палітэхнікума. Кінарэжысёр С. Прошын у школе-Інтэрнаце № 11 правёў абмеркаванне свайго фільма «Марат Казей».

Бюро прапаганды пачало наладжваць сустрэчы творчых ра-

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАСКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, А. А. ДУБКОЎ, Г. М. ЗАГОРДНІ, В. Б. ЛАДЫГІН, В. П. ІВАШЫН, Т. А. КАШКУРЭВІЧ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адначасна сакратар), В. М. МАКАЛЬ, І. А. САНКОВА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОЎ, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ:
Г. Мінск, вул. Захарова, 19.
Тэлефоны: прыёмны рэдакцыі — 3-24-61, аддзела саветара — 3-25-25, аддзела літаратуры — 3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-61, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісатэляў БССР, Мінск.

Індэкс 63856 Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 09802